

Biblioteka Kongresu w Waszyngtonie

W okresie od 1 marca do 31 maja 1999 roku, w Waszyngtonie miał miejsce the Library of Congress-Soros Foundations Visiting Fellows Program – program szkoleniowy, zorganizowany przez Bibliotekę Kongresu oraz Open Society Institute z Budapesztu, dla bibliotekarzy z Europy Środkowej i Wschodniej. Jego celem było zaznajomienie uczestników z organizacją, działalnością i metodami pracy w bibliotekach amerykańskich oraz szkolenie w zakresie wykorzystania Internetu we współczesnym bibliotekarstwie. Dwanaście uczestniczek programu, wytypowanych w drodze konkursów w swoich krajach, brało udział w zajęciach teoretycznych, prowadzonych przez bibliotekarzy z Biblioteki Kongresu, połączonych ze zwiedzaniem poszczególnych działów tej, największej w świecie, biblioteki. Ponadto bibliotekarki z Europy miały okazję odbyć siedmiotygodniową praktykę w bibliotekach waszyngtońskich oraz uczestniczyć w tygodniowym szkoleniu w Mortenson Center, na terenie Uniwersytetu Stanu Illinois w Urbana-Champaign.

Pierwsza, trwająca miesiąc, część programu, umożliwiła zapoznanie się z historią, strukturą, działalnością, zbiorami i metodami pracy Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie. Ta, założona w 1800 roku przez prezydenta Johna Adamsa biblioteka, w pierwszych latach swego istnienia zawierała kolekcję książek i materiałów o tematyce prawniczej. Czternaście lat później, podczas najazdu Brytyjczyków na Waszyngton, prawie w całości została spalona. Wówczas były prezydent Stanów Zjednoczonych, Thomas Jefferson, zaoferował bibliotece swoją prywatną kolekcję, liczącą 6 487 książek, która stała się załącznikiem dzisiejszej Biblioteki Kongresu, instytucji o charakterze narodowym, uniwersalnym i naukowym. Zdaniem Jeffersona, autora „Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych” i polityka uważanego obecnie za głównego ideologa

Partii Demokratycznej, warunkiem powstania i rozwoju społeczeństwa demokratycznego jest nieograniczony, wolny dostęp do wiedzy i wykształcenia dla wszystkich obywateli. O swojej prywatnej bibliotece wyraził się, że „z pewnością nie zawiera ona żadnej gałęzi wiedzy, którą Kongres chciałby z niej wykluczyć, gdyż nie istnieje taki przedmiot, z jakiego żaden członek Kongresu nie miałby nigdy okazji skorzystać”.

Kolejnym etapem na drodze biblioteki do osiągnięcia statusu narodowej skarbnicy wiedzy stała się ustawa o prawie autorskim z 1897 roku, przyznająca jej prawo do otrzymywania dwóch darmowych egzemplarzy każdego dokumentu (książki, mapy, rysunku, druku, fotografii, kompozycji muzycznej i filmu). Do dziś jest to dla Biblioteki Kongresu jedno z najważniejszych źródeł wpływu.

Zbiory biblioteki szacuje się obecnie (1998) na ponad 115 milionów dokumentów, w tym ponad 17 milionów książek, 2 miliony nagrań dźwiękowych, 12 milionów fotografii, 4 miliony map i 49 milionów rękopisów. Kolekcja obejmuje dokumenty w 460 językach, wśród nich najstarszą w zbiorach tabliczkę sumeryjską z 2040 r. p.n.e.

Biblioteka mieści się w trzech budynkach. Jako pierwszy powstał w 1897 roku, zaprojektowany w stylu klasycznym, Thomas Jefferson Building, dokąd przeniesiono zbiory przechowywane przedtem w Kapitolu. W 1939 roku wybudowano John Adams Building, w stylu art deco, a w 1980 roku nowoczesny James Madison Building.

Z Biblioteki Kongresu może korzystać każda osoba po ukończeniu high school (ok. 18 lat), która otrzyma kartę biblioteczną. Karta wydawana jest bezpłatnie, po okazaniu ważnego dowodu tożsamości (prawo jazdy, paszport), z ważnym adresem.

1. Katalogi

Katalog komputerowy Biblioteki Kongresu obejmuje książki w języku angielskim skatalogowane po 1968 r. i w innych językach od 1973 r. Książki w alfabetach nieromańskich zostały dodane do katalogu w 1980 r. Istnieje również opcja PreMARC obejmująca książki sprzed 1968 r., ale zaleca się czytelnikom skorzystanie z katalogu tradycyjnego, szufladkowego.

Katalog tradycyjny zawiera opisy wydawnictw skatalogowanych do 1980 r. (w przypadku haseł przedmiotowych do 1978 r.). Jest to katalog autorsko-tytułowo-przedmiotowy. W przypadku, gdy jeden wyraz jest zarówno określeniem nazwiska autora, a może też być początkiem tytułu i hasłem przedmiotowym, kolejność ułożenia kart katalogowych jest następująca: nazwa autora (LOVE, William), nazwa miejscowości (Love, Connecticut), hasło przedmiotowe (LOVE), tytuł („Love Abounds”).

2. Czytelnie

Czytelnia Główna (Main Reading Room) Biblioteki Kongresu, usytuowana w Thomas Jefferson Building, została zaprojektowana na wzór British Museum Library w Londynie. Stanowiska czytelnicze umieszczone są koncentrycznie dookoła stanowiska centralnego dyżurującego bibliotekarza i oferują miejsca dla 236 osób. Niektóre z nich są przystosowane dla czytelników niepełnosprawnych, a wszystkie uwzględniają możliwość korzystania przez użytkowników z własnych komputerów podręcznych. Kopuła czytelnia ozdobiona jest polichromią autorstwa Edwina Blashfielda, przedstawiającą postać kobiecą – symbol rozumu ludzkiego (Human Understanding). Wzdłuż galerii widokowej ustawiono posągi 16 osób, szczególnie zasłużonych dla poszczególnych dziedzin wiedzy i działalności. Są to: Mojżesz i święty Paweł (religia), Krzysztof Kolumb (geografia), Robert Fulton (ekonomia), Herodot, Edward Gibbin (historia), Michał Anioł i Ludwig van Beethoven (sztuka), Platon i Roger Bacon (filozofia), Homer i William Shakespeare (poezja), Solon i James Kent (prawo), Izaak Newton i Joseph Henry (nauka).

Księgozbiór podręczny liczy 70 000 woluminów, głównie reprezentujących nauki humanistyczne i społeczne. Czytelnicy mogą tu również skorzystać z baz danych oferowanych przez Bibliotekę online oraz na CD ROM-ach.

Poza Czytelnią Główną w Bibliotece Kongresu znajdują się 22 czytelnie specjalistyczne. Kilka z nich przeznaczonych jest tylko dla kongresmanów, większość dostępna jest dla wszystkich. Czytelnie dzielą się na takie, które związane są z konkretnym obszarem geograficznym, z określoną specjalnością oraz na udostępniające określony rodzaj dokumentów.

Czytelnie geograficzne

African and Middle Eastern Reading Room (Czytelnia Zbiorów dotyczących państw afrykańskich i Środkowego Wschodu) oferuje materiały źródłowe dotyczące wszystkich krajów afrykańskich (na południe od Sahary), materiały w językach tych krajów i w językach krajów Środkowego Wschodu (np. w języku arabskim).

Asian Reading Room (Czytelnia Azjatycka) oferuje zbiory i materiały źródłowe dotyczące każdej dziedziny poza prawem w językach: chińskim, japońskim, koreańskim i językach południowej Azji.

European Reading Room (Czytelnia Europejska) oferuje materiały źródłowe i służbę informacyjną w zakresie kultury, polityki, ekonomii i życia społecznego wszystkich krajów europejskich poza Wyspami Brytyjskimi, Hiszpanią i Portugalią.

Hispanic Reading Room (Czytelnia Hiszpańska) Oferuje służbę informacyjną i bibliograficzną dotyczącą Hiszpanii, Portugalii, Brazylii, krajów karaibskich i hiszpańskojęzycznej części Ameryki.

Czytelnie typów dokumentów

Manuscript Reading Room (Czytelnia Rękopisów) udostępnia ponad 35 000 000 rękopisów i dokumentów, w tym pisma 23 prezydentów Stanów Zjednoczonych oraz innych znakomitych Amerykanów, np. Alexandra Grahama Bella, Benjamina Franklina, Włta Whitmana.

Microform Reading Room (Czytelnia Mikroform) udostępnia na mikroformach ponad 4,5 miliona dokumentów (wydawnictwa zwarte, periodyki, zbiory specjalne – rękopisy, starodruki, dysertacje naukowe, publikacje statystyczne, katalogi handlowe, bibliografie). Materiały obejmują wszystkie gałęzie wiedzy, lecz głównie nauki humanistyczne i społeczne.

Geography and Map Reading Room oferuje służbę informacyjną i dostęp do zbiorów kartograficznych, w tym do największej na świecie kolekcji map (ponad 4 000 000 sztuk).

Na uwagę zasługuje kolekcja geograficzna Biblioteki Kongresu (*Geography and Map Division*), zawierająca ok. 4 250 000 map, 53 000 atlasów, 700 000 mikrofilmów, 300 globusów i 1 600 000 fotografii lotniczych. Ustanowiona w 1897 r., dziś funkcjonuje jako Narodowa Biblioteka Geograficzna i centrum naukowo-badawcze, którego zbiory mają ogromną wartość nie tylko dla kartografów i geografów, lecz także dla historyków, genealogów, ekologów i architektów. Zyskała swoje zbiory drogą kupna, darów, wymiany (narodowej i międzynarodowej), depozytów rządowych, transferów książek z innych bibliotek rządowych oraz depozytów związanych z prawem autorskim.

Ciekawostką w zbiorach kartograficznych są mapy wykonywane przez żołnierzy na rogach wojskowych. Pochodzą z czasów kolonialnych, XVIII wieku, zwłaszcza z okresu wojen brytyjsko-francusko-indiańskich.

Motion Picture and Television Reading Room (Czytelnia Filmowa) oferuje usługi informacyjne oraz udostępnia filmy oraz materiały związane z telewizją. Dostęp do nich ograniczony jest dla pracowników naukowych.

Newspaper and Current Periodical Reading Room (Czytelnia Czasopism i Wydawnictw Periodycznych Bieżących) udostępnia czasopisma (bieżące i retrospektywne) w formie drukowanej i na mikrofilmach we wszystkich językach poza azjatyckimi i środkowego wschodu i alfabetach słowiańskich.

Performing Arts Reading Room (Czytelnia Materiałów związanych ze Sztuką Sceniczną) oferuje usługi informacyjne oraz dostęp do muzykaliów z Działu Muzycznego, w tym do książek rzadkich, rękopisów, druków muzycznych, literatury muzycznej i mikroform. W zbiorach znajdują się rękopisy wszystkich ważnych kompozytorów od XVIII wieku do współczesności, libretta operowe, nuty.

Materiałów dźwiękowych można słuchać w kolejnej czytelni – *Recorded Sound Reference Center*, która udostępnia materiały dźwiękowe: opery, muzykę kameralną, amerykańską muzykę popularną. Posiada kolekcję nagrań radiowych (m. in. z NBC Radio, BBC, National Public Radio).

Kolekcja nagrań dźwiękowych Biblioteki Kongresu obejmuje okres od 1890 r. do współczesności i wszystkie nośniki dźwięku – od cylindrów woskowych do płyt CD. W 1904 r. Biblioteka otrzymała w darze cylinder woskowy z nagraniem głosu cesarza Wilhelma II.

Szczególłą rolę w zbiorach Biblioteki Kongresu odgrywa oryginalna kolekcja instrumentów muzycznych, w ramach największej na świecie kolekcji muzykaliów. Biblioteka otrzymała większość instrumentów w darze od prywatnych kolekcjonerów. Np. kolekcję skrzypiec Antonio Stradivariego z XVII i XVIII w. podarowała bibliotece miłośniczka muzyki Gertrude Clark Whittall w latach trzydziestych, a cenne XVIII-wieczne instrumenty (viola, pardessus de viole, bass viol) m.in. Ferdinanda Gagliano z Neapolu – Dr H. Blakiston Wilkins. Inny kolekcjoner, Dr Dayton C. Miller zapisał bibliotece w spadku swoją kolekcję ponad 1 600 fletów oraz cenne muzykalia: 10 000 nut i 3 000 książek, wśród których są unikatowe, istniejące tylko w tym jednym egzemplarzu. Ciekawą kolekcją jest również kolekcja instrumentów syjamskich, podarowanych w 1960 r. bibliotece przez króla Tajlandii Bhumibola Adulyadeja. Wokół wymienionych kolekcji toczyło się wiele sporów o to, czy biblioteka jest właściwym miejscem przechowywania instrumentów muzycznych. Uznano jednak, że biblioteka, przechowując również unikatowe druki o wartości historycznej, spełnia podobne zadania do zadań muzeum, które również poza eksponatami może przechowywać zbiory biblioteczne.

Prints and Photographs Reading Room (Czytelnia Fotograficzna) udostępnia fotografie, rysunki, plakaty, głównie związane z historią Ameryki i jej architekturą.

Rare Book and Special Collections Reading Room (Czytelnia Książek Rzadkich i Zbiorów Specjalnych) – udostępnia książki rzadkie, np. rzadkie wydania Biblii, inkunabuły, Americana (np. Lincolniana). Znajdują się tam kolekcje specjalne związane z gastronomią i magią. Przechowywane są tam również prywatne biblioteki takich osób jak Thomas Jefferson, Susan B. Anthony, Theodore Roosevelt (biblioteka myśliwska) i Woodrow Wilson.

Czytelnie specjalistyczne dziedzinowe

Business Reference Services (Naukowe Centrum Biznesu) posiada księgozbiór podręczny w liczbie 20 000 woluminów w zakresie biznesu i ekonomii.

Folklife Reading Room (Czytelnia Folklorystyczna), będąca sekcją Amerykańskiego Centrum Folklorystycznego, oferuje dostęp do nieksiążkowych materiałów folklorystycznych zgromadzonych w Bibliotece Kongresu.

Local History and Genealogy Reading Room (Czytelnia Zbiorów Historycznych i Genealogicznych) oferuje dostęp do kolekcji zbiorów związanych z lokalną historią Ameryki, genealogią i heraldyką.

Science Reading Room (Czytelnia Nauk Ścisłych) oferuje usługi informacyjne w zakresie nauk ścisłych, posiada księgozbiór podręczny w liczbie ponad 10 000 woluminów.

Law Library Reading Room (Czytelnia Prawnicza) oferuje usługi informacyjne i dostęp do kolekcji prawniczej we wszystkich językach i dotyczącej wszystkich systemów prawnych, od starożytności do czasów współczesnych. Law Library stanowi część Biblioteki Prawniczej, uznanej za niezależną kolekcję na mocy aktu Kongresu z 1832 roku. Jest to największa biblioteka zbiorów prawnych na świecie, licząca ok. 2,3 miliona dokumentów, obejmujących wszystkie okresy historyczne, dotyczących prawa amerykańskiego, międzynarodowego oraz prawa innych krajów. Oprócz udostępniania swoich zbiorów zajmuje się sporządzaniem analiz, tłumaczeń i zestawień bibliograficznych dla naukowych instytucji prawnych oraz dla indywidualnych użytkowników. Jest współtwórcą elektronicznej bazy danych GLIN (Global Legal Information Network), dostępnej na serwerze Biblioteki Kongresu, obejmującej statuty, akty prawne i inne dokumenty legislacyjne z całego świata. Czytelnia prawnicza liczy w swym księgozbiórze podręcznym ok. 60 000 woluminów, w tym statuty federalne i stanowe, materiały administracyjne, sprawozdania sądowe i periodyki prawnicze. Czytelnia Książek Rzadkich, stanowiąca część Czytelnii Prawniczej, posiada dodatkowe 25 000 woluminów, w tym cenne inkunabuly i rękopisy prawnicze.

Pracownicy zatrudnieni w Bibliotece Prawniczej pochodzą z ponad 30 różnych krajów i razem znają ok. 40 języków.

3. Inne działy i funkcje

Copyright Office (Biuro Praw Autorskich) – jest instytucją zajmującą się ogółem zagadnień dotyczących prawa autorskiego Stanów Zjednoczonych.

Dział Konserwacji Materiałów Bibliotecznych (Preservation and Conservation Department) zajmuje się konserwacją zbiorów Biblioteki Kongresu oraz pracą naukowo-badawczą w tym zakresie.

Business Reference Services – jest samodzielnym działem biblioteki, w którym przygotowuje się raporty i sprawozdania dla kongresmanów na różne tematy (najczęściej są to zagadnienia związane z życiem społecznym, ekonomicznym i polityką wszystkich krajów świata).

Biblioteka Kongresu jest współautorem programu narodowej służby bibliotecznej dla czytelników niewidomych i niepełnosprawnych w stopniu utrudniającym lub uniemożliwiającym czytanie (*National Library Service for the Blind and Physically Handicapped*), obejmującego, poprzez sieć współpracujących bibliotek (57 regionalnych oraz 83 lokalne), całe Stany Zjednoczone oraz obywateli USA mieszkających za granicami kraju. Osoby te, bez względu na wiek i stopień ułomności (również tymczasowej) mają możliwość wypożyczania książek pisanych braillem oraz tzw. książek mówionych. W ramach tego programu, zapoczątkowanego ustawą Kongresu w 1931 r., Biblioteka Kongresu opracowała swój własny system wypożyczeń książek mówionych, nagranych na specjalnych taśmach (długość nagrania do 6 godzin) oraz specjalnie zaprojektowanych magnetofonów o uproszczonej obsłudze, wykonanych ze szczególnie trwałych materiałów. Magnetofony oraz książki wysyłane są osobom objętym programem bezpłatnie, drogą pocztową (darmowa usługa pocztowa dla czytelników). Zakres tematyczny książek mówionych jest szeroki, obejmuje zarówno literaturę, jak i wydawnictwa naukowe oraz popularne czasopisma.

Center for the Book – jest samodzielną placówką usytuowaną w Bibliotece Kongresu, zajmującą się promocją książek, czytelnictwem i bibliotekami. Dzięki współpracy z innymi amerykańskimi bibliotekami oraz instytucjami naukowymi i akademickimi, działalność ta obejmuje całe Stany Zjednoczone.

4. Biblioteka Kongresu w Internecie

Oprócz udostępniania swoich zbiorów metodą tradycyjną, Biblioteka Kongresu od kilku lat digitalizuje swoje zbiory i udostępnia je w formie cyfrowej w Internecie na swojej stronie www.loc.gov.

Dla Amerykanów, którzy na każdym kroku podkreślają, że są narodem wolnym i demokratycznym, Internet wydaje się być znakomitym środkiem przekazu poprzez swoje demokratyczne założenia ideowe. Jest siecią pozbawioną kontroli, właściciela oraz władz centralnych, a jego szczególną wartością jest koncepcja wolnej wymiany informacji poprzez powszechny i najczęściej darmowy dostęp do niej. Strona www Biblioteki Kongresu jest znakomitą przykładem tego, jak biblioteka może spełniać swoją służbę na rzecz społeczeństwa, korzystając z owego medium.

Do zasobów informacyjnych biblioteki dostępnych na jej stronie www, należy katalog online umożliwiający różne rodzaje wyszukiwań, baza danych legislacyjnych THOMAS zawierająca pełne teksty projektów ustaw Kongresu, elektroniczne wersje wystaw organizowanych przez Bibliotekę Kongresu, informacje o funkcjach, działach, czytelnich biblioteki i samodzielnych organizacjach działających w ramach jej struktury oraz baza danych American Memory.

American Memory (Pamięć Ameryki) zasługuje na uwagę jako produkt Programu tworzenia Narodowej Biblioteki Cyfrowej (National Digital Library Program), którego Biblioteka Kongresu jest współautorem. Celem programu, finansowanego przez rząd Stanów Zjednoczonych oraz prywatnych sponsorów, jest digitalizacja rzadkich materiałów, związanych z historią USA i amerykańskiej kultury oraz umieszczenie ich w formie ogólnie dostępnej na stronie www biblioteki. Wśród digitalizowanych materiałów są prace George'a Washingtona i Abrahama Lincolna, pamiętniki Walta Whitmana, najwcześniejsze wydania Deklaracji Niepodległości, dokumenty związane z ruchem emancypacji kobiet, wczesne filmy Thomasa Edisona, mapy, dokumenty dźwiękowe ilustrujące historię amerykańskiej muzyki, karty baseballowe oraz zbiory fotografii. Z American Memory korzystają głównie nauczyciele, uczniowie, studenci i pracownicy naukowci prowadzący badania nad historią USA. Dla nauczycieli, którzy chcieliby umieścić ją w swoim programie, oraz dla studentów została przygotowana specjalna strona

pomocnicza (Learning Page) informująca o możliwościach wykorzystania bazy.

Opracowano również stronę „Today in History”, stanowiącą rodzaj kalendarium, na której umieszczono informacje o najważniejszych wydarzeniach i rocznicach, związanych z każdym dniem roku, wraz z odsyłaczami do bibliotecznych kolekcji online.

Wiele miejsca na stronie American Memory zajmuje także zagadnienie praw autorskich digitalizowanych dokumentów i zasady wykorzystania ich zgodnie z obowiązującym prawem. Oprócz swych funkcji archiwalnych American Memory spełnia również funkcje dokumentowania współczesnej kultury USA, np. w ramach „Favourite Poem” (Ulubiony wiersz) – projektu rejestrowania recytacji ulubionych wierszy Amerykanów, czy „Local Legacies” – projektu rejestrowania szczególnych wydarzeń społecznych i kulturalnych w różnych regionach Stanów Zjednoczonych.

Na stronie www podano również informacje o ważniejszych zbiorach biblioteki, czytelnich, ich funkcjach, godzinach otwarcia itp. W miejscu omawiającym czytelną europejską można znaleźć obszerny artykuł o polonikach zgromadzonych w Bibliotece Kongresu autorstwa Ronalda Bachmana, specjalisty od zagadnień związanych z kulturą polską.

5. Dwusetna rocznica powstania Biblioteki Kongresu

W związku z obchodami dwusetnej rocznicy powstania Biblioteki Kongresu, opracowano kilka projektów, mających na celu promocję Biblioteki Kongresu w szczególności oraz czytelnictwa i bibliotek w ogóle. Jednym z nich jest Building a Nation of Readers (Tworzenie Narodu Ludzi Czytających), kampania informująca o potrzebie czytania i kształcenia dla jednostki oraz dla całego narodu. W ramach tego projektu organizuje się prelekcje, spotkania i imprezy kulturalne w lokalnych bibliotekach, publikuje plakaty reklamowe (np. seria – gwiazdy kina dla amerykańskich bibliotek), ulotki itp.

Kolejnym projektem, którego realizację już zapoczątkowano, jest projekt pt. Favourite Poem (Ulubiony Wiersz), autorstwa poety Roberta Pinskyego. Polega on na recytowaniu przez obywateli Stanów Zjednoczonych (różnych grup społecznych, w tym prezydenta USA) ich ulubionych wierszy oraz rejestrowaniu tych wystąpień w formie nagrania dźwiękowego lub filmu wideo. Zarejestrowany materiał zostanie umieszczony w postaci cyfrowej w bazie danych American Memory na stronie internetowej Biblioteki Kongresu.

W związku z obchodami rocznicowymi w 2000 roku Center for the Book zorganizuje również szereg wystaw (np. opraw książkowych nagrodzonych za projekt graficzny), konkursów czytelnich, poetyckich i fotograficznych.